

Cauza C-149/96

Republica Portugheză împotriva Consiliului Uniunii Europene

„Politică comercială – Accesul la piața produselor textile
Produse originare din India și din Pakistan”

HOTĂRÂREA CURȚII

din 23 noiembrie 1999*

În cauza C-149/96,

Republica Portugheză, reprezentată de domnii L. Fernandes, director al serviciului juridic din Direcția Generală a Comunităților Europene din Ministerul Afacerilor Externe și de C. Botelho Moniz, asistent la Facultatea de Drept din cadrul Universității Catolice Portugheze, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg, la sediul Ambasadei Portugaliei, 33, allée Scheffer,

reclamantă,

împotriva

Consiliului Uniunii Europene, reprezentat de doamnele S. Kyriakopoulou, consilier juridic, și I. Lopes Cardoso, membră a serviciului juridic, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg, la biroul lui A. Morbilli, director general al Direcției de Afaceri Juridice a Băncii Europene de Investiții, 100, boulevard Konrad Adenauer,

pârât,

susținut de

Republica Franceză, reprezentată de doamna C. de Salins, director adjunct de drept internațional economic și de drept comunitar în cadrul Direcției Juridice a Ministerului Afacerilor Externe, și de domnul G. Mignot, secretar al Afacerilor Externe în aceeași direcție, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg, la Ambasada Franței, 8 B, boulevard Joseph II,

și de

Comisia Comunităților Europene, reprezentată de domnii M. de Pauw și F. de Sousa Fialho, membri ai serviciului juridic, în calitate de agenți, cu domiciliul ales în Luxemburg, la

---

* Limba de procedură: portugheza.

biroul domnului C. Gómez de la Cruz, membru al aceluiași serviciu, Centre Wagner, Kirchberg,

intervenienți,

având ca obiect anularea Deciziei 96/386/CE a Consiliului din 26 februarie 1996 privind încheierea Memorandumurilor de înțelegere dintre Comunitatea Europeană și Republica Islamică Pakistan și dintre Comunitatea Europeană și Republica India privind acordurile în domeniul accesului pe piață al produselor textile (JO L 153, p. 47),

CURTEA,

compusă din J. C. Moitinho de Almeida, președintele Camerei a treia și Camerei a șasea, îndeplinind funcția de președinte, D. A. O. Edward, L. Sevôn și R. Schintgen, președinți de cameră, P. J. G. Kapteyn (raportor), CJ.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann, H. Ragnemalm și M. Wathelet, judecători,

avocat general: domnul A. Saggio,
grefier: domnul H. von Holstein, grefier adjunct,

având în vedere raportul pentru ședință,

după ascultarea susținerilor orale ale părților în ședința din 30 iunie 1998,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 25 februarie 1999,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Prin cererea depusă la grefa Curții la 3 mai 1996, Republica Portugheză a solicitat, în temeiul articolului 173 primul paragraf din Tratatul CE (devenit, după modificare, articolul 230 primul paragraf, CE), anularea Deciziei 96/386/CE a Consiliului din 26 februarie 1996 privind încheierea Memorandumurilor de înțelegere dintre Comunitatea Europeană și Republica Islamică Pakistan și dintre Comunitatea Europeană și Republica India privind acordurile în domeniul accesului pe piață al produselor textile (JO L 153, p. 47, denumită în continuare „decizia atacată”).

Cadru juridic și factual

Acordurile internaționale multilaterale din cadrul Runderi Uruguay

- 2 La 15 decembrie 1993, Consiliul a aprobat, în unanimitate, termenii angajamentului global pe baza căruia Comunitatea și statele membre au acceptat să finalizeze negocierile comerciale multilaterale din cadrul Rundei Uruguay (denumit în continuare „acord de principiu”).
- 3 În aceeași zi, la Geneva, Directorul General al Acordului General pentru Tarife și Comerț (denumit în continuare „GATT”), domnul Sutherland, a declarat în cadrul Comitetului pentru negocieri multilaterale, închiderea negocierilor din cadrul Rundei Uruguay. Pronunțând această închidere, acesta a invitat anumiți participanți să își continue negocierile referitoare la accesul la piață, pentru a obține un pachet de „acces la piață” mai complet și mai echilibrat.
- 4 Ca urmare a acestei închideri, negocierile în materie de acces la piață a produselor textile și de îmbrăcăminte (denumite în continuare „produse textile”) în special cu Republica India (denumită în continuare „India”) și Republica Islamică Pakistan (denumită în continuare „Pakistan”) au fost continuate de Comisie, cu asistența „Comitetului 113 textile” al Consiliului (denumit în continuare „comitetul textile”), desemnat de Comisie pentru a o reprezenta în domeniul politicii comerciale comune pentru sectorul textil al Comunității.
- 5 La 15 aprilie 1994, cu ocazia reuniunii de la Marrakech (Maroc), atunci când nu se încheiaseră încă negocierile cu Pakistan și India privind accesul la piață a produselor textile, președintele Consiliului și membrul Comisiei însărcinat cu relațiile externe au procedat, în numele Uniunii Europene, sub rezerva aprobării ulterioare, la semnarea actului final, încheind negocierile comerciale multilaterale din cadrul Rundei Uruguay (denumit în continuare „actul final”) din Acordul de instituire a Organizației Mondiale a Comerțului (denumită în continuare „OMC”), precum și ansamblul de acorduri și de memorandumuri care figurează în anexele 1–4 la Acordul de instituire a OMC (denumite în continuare „acordurile OMC”).
- 6 Printre aceste acorduri, incluse în anexa 1 A la Acordul de instituire a OMC, figurează Acordul privind textilele și îmbrăcăminte (denumit în continuare „ATI”) și Acordul privind procedurile în materie de licențe de import.
- 7 Ca urmare a acestei semnări, Consiliul a adoptat Decizia 94/800/CE din 22 decembrie 1994 privind încheierea, în numele Comunității Europene, referitor la domeniile de competența sa, a acordurilor obținute în cadrul negocierilor comerciale multilaterale din Runda Uruguay (1986-1994) (JO L 336, p. 1).

Acordurile încheiate cu Pakistan și India

- 8 După semnarea Acordurilor OMC, au fost continuate negocierile cu India și Pakistan și au fost conduse de Comisie, cu asistența comitetului „textile”.
- 9 La 15 octombrie și 31 decembrie 1994, Comisia a semnat cu Pakistan și India două „Memorandums of Understanding” (denumite în continuare memorandumuri de înțelegere) între Comunitatea Europeană, pe de o parte, și Pakistan și India, pe de altă parte, privind acordurile în domeniul accesului pe piață al produselor textile.
- 10 Memorandumul de înțelegere cu Pakistan conține un anumit număr de angajamente, atât din partea Comunității, cât și din partea acestei țări terțe. Pakistan se angajează, în special, să elimine toate restricțiile cantitative aplicabile unei serii de produse textile, enumerate special în anexa II la memorandumul de înțelegere. La rândul său, Comisia se angajează să „favorizeze cererile pentru facilități excepționale (în special în cazul reporturilor, al **utilizărilor anticipate** și al transferului între categorii) (considerentul 6), introduse de guvernul pakistanez în cadrul gestionării restricțiilor [tarifare] existente și să inițieze de îndată

procedurile interne necesare pentru a se asigura că „toate restricțiile care afectează la ora actuală importul de țesături manuale și de produse din industria artizanală din Pakistan vor fi eliminate înainte de intrarea în vigoare a OMC” (considerentul 7).

- 11 Memorandumul de înțelegere cu India prevede că guvernul acestui stat va consolida drepturile pe care acesta le aplică produselor textile și de îmbrăcăminte, enumerate în mod expres în anexa la memorandumul de înțelegere, și că „aceste taxe vor fi notificate Secretariatului OMC în termen de șaizeci de zile de la intrarea în vigoare a OMC. De asemenea, se prevede că guvernul Indiei va putea „să introducă alte tipuri de drepturi specifice pentru anumite produse” și că aceste drepturi vor fi exprimate „sub forma unui procentaj *ad valorem* sau a unei sume în INR pe articol/metru pătrat/kilogram, în funcție de care dintre acestea are cea mai mare valoare ” (considerentul 2). La rândul său, Comunitatea Europeană acceptă „să elimine, începând cu 1 ianuarie 1995, toate restricțiile care se aplică la ora actuală exporturilor indiene de produse artizanale și din industria artizanală , în conformitate cu articolul 5 din Acordul CE-India privind comerțul cu produse textile (considerentul 5). Comunitatea se angajează să favorizeze cererile pentru „facilități excepționale pe care Guvernul Indiei le-ar putea introduce, în afara facilităților aplicabile în temeiul acordurilor textile bilaterale, pentru o categorie sau pentru toate categoriile care fac obiectul acestor restricții”, până la sumele atribuite pentru fiecare contingent anual, precizate în memorandumul de înțelegere pentru perioada 1995 – 2004 (considerentul 6).
- 12 La propunerea Comisiei din 7 decembrie 1995, Consiliul a adoptat, la 26 februarie 1996, decizia atacată, care a fost aprobată cu majoritate calificată; Regatul Spaniei, Republica Elenă și Republica Portugheză votând împotriva.
- 13 Acordurile cu India și Pakistan au fost semnate la 8 și respectiv 27 martie 1996.
- 14 Decizia atacată a fost publicată în *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene* la 27 iunie 1996.

Legislația comunitară

- 15 Regulamentul (CEE) nr. 3030/93 al Consiliului din 12 octombrie 1993 privind regimul comun aplicabil importurilor unor produse textile originare din țări terțe (JO L 275, p. 1), astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 3289/94 al Consiliului din 22 decembrie 1994 (JO L 349, p. 85), definește regimul importurilor în Comunitate al unor produse textile originare din țările terțe legate de Comunitate prin acorduri, protocoale sau aranjamente, sau care sunt membre OMC.
- 16 Astfel, în conformitate cu articolul 1 alineatul (1), Regulamentul nr. 3030/93 se aplică importurilor de produse enumerate în anexa I, originare din țările terțe menționate în anexa II, cu care Comunitatea a încheiat acorduri bilaterale, protocoale sau alte aranjamente.
- 17 Articolul 2 alineatul (1) din Regulamentul nr. 3030/93 prevede că importul în Comunitate al produselor textile enumerate în anexa V, originare din una dintre țările furnizoare enumerate în aceeași anexă, este supus limitelor cantitative anuale prevăzute de respectiva anexă. În conformitate cu articolul 2 alineatul (2) din regulamentul menționat, punerea în liberă circulație în Comunitate a produselor al căror import este supus limitelor cantitative stabilite în anexa V este condiționată de prezentarea unei autorizații de import emise de autoritățile statelor membre, în conformitate cu articolul 12.

- 18 Articolul 3 alineatul (1) din același regulament prevede că limitele cantitative menționate în anexa V nu se aplică produselor din industria artizanală și produselor de artă populară definite în anexele VI și VIa, care sunt însoțite, la import, de un certificat de origine emis în conformitate cu dispozițiile din anexele menționate anterior și care îndeplinesc celelalte condiții enunțate de acestea.
- 19 La 10 aprilie 1995, în conformitate cu ceea ce se convenise în această privință în acordul de principiu (a se vedea considerentul 2 din prezenta hotărâre), Consiliul, la propunerea Comisiei, a adoptat Regulamentul (CE) nr. 852/95 privind acordarea de asistență financiară Portugaliei pentru un program specific de modernizare a industriei produselor textile și de îmbrăcăminte (JO L 86, p. 10).
- 20 La 20 decembrie 1995, Comisia a adoptat Regulamentul (CE) nr. 3053/95 de modificare a anexelor I, II, III, V, VI, VII, VIII, IX și XI la Regulamentul nr. 3030/93 (JO L 323, p. 1). În conformitate cu considerentele 14 și 16 din Regulamentul menționat, faptul că acordul cu India în domeniul accesului la piață prevedea eliminarea restricțiilor cantitative, la importul anumitor produse de artă populară și de artizanat originare din această țară terță, constituie unul dintre elementele care justifică modificarea respectivelor anexe începând cu 1 ianuarie 1995.
- 21 Articolul 1 al cincilea și al șaselea paragraf din Regulamentul nr. 3053/95, pe de o parte, înlocuiește anexa VI la Regulamentul nr. 3030/93 cu o nouă anexă V la Regulamentul 3053/95 și, pe de altă parte, abrogă anexa VIa la același regulament, începând cu 1 ianuarie 1995.
- 22 Având în vedere că Regulamentul nr. 3053/95 era afectat de un viciu de formă, articolul 1 al cincilea și al șaselea paragraf a fost retras cu efect retroactiv la 1 ianuarie 1995 prin Regulamentul (CE) nr. 1410/96 al Comisiei din 19 iulie 1996 privind retragerea parțială a Regulamentului nr. 3053/95 (JO L 181, p. 15, denumit în continuare „regulamentul de retragere”). În conformitate cu primul considerent din regulamentul de retragere, modificările prevăzute la articolul 1 al cincilea și al șaselea paragraf al din Regulamentul nr. 3053/95 fuseseră adoptate la o dată la care, în temeiul articolului 19 din Regulamentul nr. 3030/93, Comisia nu dispunea de competențe pentru a face respectivele modificări, deoarece Consiliul nu hotărâse încă încheierea sau punerea în aplicare provizorie a acordurilor negociate de Comisie cu India și Pakistan în privința accesului la piață a produselor textile.
- 23 Prin Regulamentul (CE) nr. 2231/96 din 22 noiembrie 1996 de modificare a anexelor I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX și XI la Regulamentul nr. 3030/93 (JO L 307, p. 1), Comisia a adaptat Regulamentul nr. 3030/93 la memorandumurile de înțelegere.

Cu privire la fond

- 24 În sprijinul acțiunii sale, Republica Portugheză a invocat, pe de o parte, încălcarea anumitor norme și principii fundamentale ale OMC și, pe de altă parte, încălcarea anumitor norme și principii fundamentale ale ordinii juridice comunitare.

Cu privire la încălcarea unor norme și principii fundamentale ale OMC

- 25 Guvernul portughez susține că decizia atacată reprezintă o încălcare a anumitor norme și principii fundamentale ale OMC, în special cele din GATT 1994, din ATI și cele din Acordul privind procedurile în materie de licențe de import.

- 26 În această privință, acesta susține că, în conformitate cu jurisprudența, are dreptul de a se prevala de aceste principii fundamentale în fața Curții.
- 27 Deși, în Hotărârea din 5 octombrie 1994, Germania împotriva Consiliului (C-280/93, Rec. p. 1-4973, considerentele 103–112), Curtea a hotărât că normele GATT nu au efect direct și că persoanele fizice nu se pot prevala de acestea în fața organelor jurisdicționale, în aceeași hotărâre, Curtea a susținut că acest lucru nu se aplică în cazul în care este vorba despre adoptarea unor măsuri care pun în aplicare obligațiile asumate în cadrul GATT sau atunci când un act comunitar se referă în mod expres la dispoziții specifice din acordul general. În astfel de cazuri, astfel cum a susținut Curtea în considerentul 111 din hotărârea în cauză, este de competența acesteia să verifice legalitatea actului comunitar, ținând seama de normele GATT.
- 28 Or, guvernul portughez pretinde că acest lucru se aplică în cazul de față, care privește adoptarea unui act – decizia atacată – care aprobă memorandumurile de înțelegere negociate cu India și Pakistan, ca urmare a încheierii Rundei Uruguay, cu scopul specific de aplicare a normelor din GATT 1994 și ATI.
- 29 Consiliul, susținut de Republica Franceză și de Comisie, invocă, în schimb, caracteristicile speciale ale acordurilor OMC care justifică, în opinia lor, aplicarea în privința acestor acorduri a jurisprudenței Curții referitoare la faptul că dispozițiile din GATT 1947 nu au efect direct și că, în principiu, nu pot fi invocate.
- 30 Aceștia pretind că decizia atacată are un caracter special și că, prin urmare, aceasta nu poate fi comparată cu Regulamentele în cauză din Hotărârile din 22 iunie 1989, Fediol împotriva Comisiei (70/87, Rec. p. 1781), și din 7 mai 1991, Nakajima împotriva Consiliului (C-69/89, Rec. p. 1-2069). De fapt, aceasta nu reprezintă o reglementare comunitară în materie de comerț, care are ca scop „transpunerea” în dreptul comunitar a dispozițiilor ATI.
- 31 Guvernul portughez răspunde că nu GATT 1947 este problema ridicată în prezenta cauză, ci Acordurile OMC, în rândul cărora figurează GATT 1994, ATI și Acordul privind procedurile în materie de licențe de import. Or, Acordurile OMC diferă în mod semnificativ de GATT 1947, în special în privința faptului că acestea modifică substanțial procedura de soluționare a litigiilor.
- 32 În plus, în opinia guvernului portughez, prezenta cauză nu ridică problema efectului direct, ci privește condițiile în care un stat membru poate invoca în fața Curții Acordurile OMC, în scopul evaluării legalității unui act al Consiliului.
- 33 Conform guvernului portughez, o asemenea evaluare este justificată în cazul unor acte, precum decizia atacată, care aprobă acorduri bilaterale care reglementează domeniile în care se aplică normele OMC, în relațiile dintre Comunitate și țările terțe.
- 34 Este necesar să se amintească, cu titlu introductiv, faptul că, în conformitate cu principiile de drept internațional, instituțiile comunitare, care au competența de a negocia și încheia un acord cu țări terțe, sunt libere să convină cu acestea efectele pe care dispozițiile acordului trebuie să le producă în cadrul ordinii interne a părților contractante. Numai în cazul în care această chestiune nu a fost reglementată de acord revine instanțelor competente și în special Curții, în cadrul competenței sale în temeiul Tratatului CE, de a o soluționa în același fel ca

orice altă problemă de interpretare referitoare la aplicarea acordului în Comunitate (a se vedea Hotărârea din 26 octombrie 1982, Kupferberg, 104/81, Rec. p. 3641, considerentul 17).

- 35 Trebuie amintit, se asemenea, că, în conformitate cu normele generale de drept internațional, orice acord trebuie pus în aplicare cu bună credință de către părți. În cazul în care fiecare parte contractantă este responsabilă cu executarea completă a angajamentelor pe care și le-a asumat, aceasta are libertatea de a stabili mijloacele de drept adecvate pentru atingerea scopului respectiv în cadrul ordinii sale juridice, cu excepția cazului în care acordul, interpretat în lumina obiectului său, stabilește aceste mijloace (hotărârea Kupferberg, menționată anterior, considerentul 18).
- 36 Deși este adevărat că Acordurile OMC, astfel cum observă guvernul portughez, diferă semnificativ de dispozițiile GATT 1947, în special în ceea ce privește consolidarea regimului de salvagardare și a mecanismului de soluționare a litigiilor, sistemul care rezultă din acordurile respective acordă cu toate acestea o importanță deosebită negocierilor dintre părți.
- 37 Deși obiectivul principal al mecanismului de soluționare a litigiilor este, în principiu, în conformitate cu articolul 3 alineatul 7 din memorandumul de înțelegere privind normele și procedurile care reglementează soluționarea litigiilor (anexa II la Acordul OMC), obținerea retragerii măsurilor în cauză, dacă se constată că acestea sunt incompatibile cu normele OMC, acest memorandum prevede totuși că, atunci când nu se poate realiza retragerea imediată a măsurilor, se poate acorda o compensare cu titlu temporar, în așteptarea retragerii măsurii incompatibile.
- 38 Este adevărat că, în conformitate cu articolul 22 alineatul (1) din memorandumul în cauză, compensarea constituie o măsură temporară la care se poate recurge în cazul în care recomandările și deciziile organului de soluționare a litigiilor, prevăzut la articolul 2 alineatul (1) din același memorandum, nu sunt puse în aplicare într-un termen rezonabil și atunci când în articolul respectiv se constată o preferință pentru punerea în aplicare integrală a unei recomandări de a pune o măsură în conformitate cu Acordurile OMC în cauză.
- 39 Cu toate acestea, aceeași dispoziție prevede, la alineatul (2), că, în cazul în care membrul în cauză nu își îndeplinește obligația de a pune în aplicare recomandările și deciziile respective într-un termen rezonabil, acesta va trebui, dacă i se cere și cel mai târziu la expirarea termenului rezonabil, să inițieze negocieri cu orice parte care a invocat procedurile de soluționare a litigiilor, în vederea stabilirii unei compensări reciproc acceptabile.
- 40 În aceste condiții, impunerea organelor jurisdicționale a obligației de a nu recurge la aplicarea normelor de drept intern, care ar fi incompatibile cu Acordurile OMC, ar avea drept consecință privarea organelor legislative sau executive ale părților contractante de posibilitatea, oferită de articolul 22 din memorandumul în cauză, de a găsi, chiar și cu titlu temporar, soluții negociate.
- 41 Prin urmare, Acordurile OMC, interpretate în lumina obiectului și scopului lor, nu stabilesc mijloacele de drept adecvate pentru asigurarea punerii lor în aplicare cu bună credință în ordinea juridică internă a respectivelor părți contractante.
- 42 În ceea ce privește, în special, aplicarea Acordurilor OMC în ordinea juridică comunitară, trebuie menționat că, în conformitate cu preambulul său, Acordul de instituire a OMC, inclusiv anexele la acesta, rămâne întemeiat, așa cum era GATT 1947, pe principiul negocierilor întreprinse pe „o bază de reciprocitate și avantaje mutuale” și astfel, se distinge, în ceea ce privește Comunitatea, de acordurile încheiate de aceasta cu țările terțe, care

instaurează o anumită asimetrie a obligațiilor sau creează relații speciale de integrare cu Comunitatea, precum acordurile a căror interpretare face obiectul hotărârii Kupferberg, menționată anterior.

- 43 În plus, este evident că anumite părți contractante care se numără, din punct de vedere comercial, printre partenerii cei mai importanți ai Comunității, în lumina obiectului și a scopului Acordurilor OMC, au ajuns la concluzia că acestea nu figurează printre normele aplicabile de către organele lor jurisdicționale atunci când evaluează legalitatea normelor lor de drept intern.
- 44 Desigur, faptul că instanțele uneia dintre părți consideră că anumite prevederi ale acordului încheiat de Comunitate au o aplicabilitate directă, în vreme ce instanțele celeilalte părți nu admit această aplicabilitate directă, nu reprezintă, prin el însuși, absența reciprocității în privința punerii în aplicare a acordului (a se vedea hotărârea Kupferberg, menționată anterior, considerentul 18)
- 45 Cu toate acestea, absența reciprocității în această privință, din partea partenerilor comerciali ai Comunității, în raport cu Acordurile OMC care se întemeiază pe „principiul reciprocității și al avantajelor mutuale” și care, prin urmare, se diferențiază de acordurile încheiate de Comunitate, menționate în considerentul 42 din prezenta hotărâre, riscă să provoace un dezechilibru în aplicarea normelor OMC.
- 46 De fapt, acceptarea faptului că sarcina de a asigura conformitatea dreptului comunitar cu aceste norme îi revine direct judecătorului comunitar ar priva organele legislative sau executive ale Comunității de marja de manevră de care se bucură organele similare ale partenerilor comerciali ai Comunității.
- 47 Din ansamblul acestor considerații, rezultă că, având în vedere natura și structura lor, acordurile OMC nu figurează, în principiu, printre normele de care trebuie să țină seama Curtea în vederea evaluării legalității actelor adoptate de instituțiile comunitare.
- 48 În plus, această interpretare corespunde enunțului ultimului considerent din preambulul Deciziei 94/800, în temeiul căreia, „prin natura sa, Acordul de instituire a Organizației Mondiale a Comerțului, inclusiv anexele la acest acord, nu poate fi invocat direct în fața instanțelor comunitare sau ale statelor membre.”
- 49 Numai în cazul în care Comunitatea a intenționat să execute o anumită obligație asumată în cadrul OMC sau dacă actul comunitar se referă în mod expres la dispoziții precise din Acordurile OMC, e de competența Curții să evalueze legalitatea actului comunitar în cauză cu privire la normele OMC (a se vedea, în ceea ce privește GATT 1947, hotărârile menționate anterior Fediol/Comisia, considerentele 19–22 și Nakajima/Consiliu, considerentul 31).
- 50 Prin urmare, este necesar să se analizeze dacă acest lucru este valabil în cazul în speță, așa cum pretinde guvernul portughez.
- 51 Este necesar să se dea un răspuns negativ la această întrebare. De fapt, decizia atacată nu urmărește asigurarea executării în cadrul ordinii juridice comunitare a unei obligații specifice asumate în cadrul OMC și nici nu face trimitere în mod expres la dispoziții precise din Acordurile OMC. Aceasta are ca scop numai aprobarea memorandumurilor de înțelegere negociate de Comunitate cu Pakistan și India.

52 Din cele menționate anterior rezultă că afirmația Republicii Portugheze, conform căreia decizia atacată a fost luată încălcându-se anumite norme și principii fundamentale ale OMC, nu este fondată.

Cu privire la încălcarea unor norme și principii fundamentale ale ordinii juridice comunitare

Referitor la încălcarea principiului publicității legislației comunitare

53 Guvernul portughez susține că acest principiu a fost încălcat datorită faptului că decizia atacată și memorandumurile de înțelegere aprobate de aceasta nu au fost publicate în *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene*. Drept răspuns, acesta se limitează să afirme că validitatea argumentației sale a fost recunoscută, deoarece decizia atacată a fost publicată după introducerea acțiunii.

54 În această privință, este suficient să se observe că publicarea tardivă a unui act comunitar în *Jurnalul Oficial al Comunităților Europene* nu influențează validitatea actului respectiv.

Referitor la încălcarea principiului transparenței

55 Guvernul portughez susține că acest principiu a fost încălcat, dat fiind faptul că decizia atacată aprobă memorandumuri de înțelegere care nu sunt suficient de structurate și sunt redactate în termeni neclari care împiedică un cititor obișnuit să înțeleagă imediat toate implicațiile, în special în ceea ce privește aplicarea lor retroactivă. În sprijinul acestui motiv, acesta invocă Rezoluția Consiliului din 8 iunie 1993, referitoare la calitatea redactării legislației comunitare (JO C 166, p. 1).

56 Este necesar să se constate că, astfel cum a susținut Consiliul, rezoluția respectivă nu are efect de constrângere și nu obligă instituțiile să respecte norme specifice în materie de redactare a actelor legislative.

57 În plus, astfel cum a observat avocatul general în considerentul 12 din concluziile sale, decizia pare clară în privința tuturor aspectelor sale, atât în ceea ce privește textul dispozițiilor sale referitoare la concluzia celor două acorduri internaționale, cât și în ceea ce privește normele din cele două memorandumuri de înțelegere, care prevăd o serie de angajamente reciproce ale părților contractante, în vederea liberalizării progresive a pieței produselor textile. În plus, motivul formulat de guvernul portughez împotriva deciziei atacate referitor la faptul că aceasta omite să precizeze în mod expres prevederile actelor anterioare pe care le modifică sau abrogă, nu este de natură să vicieze această decizie ca urmare a astfel de omitere nu reprezintă încălcarea nici unei cerințe esențiale de procedură, pe care trebuie să o îndeplinească o instituție cu sancțiunea nulității actului în cauză.

58 Afirmația Republicii Portugheze, conform căreia decizia atacată a fost adoptată încălcându-se principiul transparenței, nu este fondată.

Referitor la încălcarea principiului cooperării loiale în raporturile dintre instituțiile Comunității și statele membre

59 Guvernul portughez susține că acordurile bilaterale dintre India și Pakistan au fost încheiate fără a se ține seama de poziția sa cu privire la negocierile cu aceste două țări, pe care și-a exprimat-o clar pe tot parcursul procesului de negociere, în special cu ocazia reuniunii

Consiliului din 15 decembrie 1993, în cursul căreia a fost decisă aderarea la Acordurile OMC, și într-o scrisoare din 7 aprilie 1994, adresată Consiliului de către ministrul portughez al Afacerilor Externe.

- 60 Acesta a fost de acord cu semnarea actului final al OMC și a anexelor la acesta, cu condiția ca, mai ales, obligația impusă Indiei și Pakistanului de a-și deschide piețele să nu implice, în cadrul negocierilor cu aceste țări, alte concesiuni reciproce decât cele prevăzute în ATI.
- 61 Aprobând memorandumurile de înțelegere, care prevăd o accelerare a procesului de deschidere a pieței produselor textile în raport cu ATI și, în consecință, a eliminării progresive a contingentelor tarifare comunitare pentru aceste produse, decizia atacată a fost adoptată prin încălcarea principiului cooperării loiale în relațiile dintre Comunitate și statele sale membre, astfel cum se deduce din textul articolului 5 din Tratatul CE (devenit articolul 10 CE) și, prin urmare, ar trebui să fie anulată din acest motiv.
- 62 În plus, guvernul portughez susține că semnarea actului final necesită acordul tuturor statelor membre, și nu al unei majorități calificate a membrilor Consiliului. Orice modificare a echilibrului care stătea la baza semnării acestui act final necesită o nouă deliberare în aceleași condiții de vot, și anume, în unanimitate.
- 63 Consiliul consideră că poziția exprimată de guvernul portughez, în special în scrisoarea ministrului Afacerilor Externe din 7 aprilie 1994, are un caracter politic și că, prin urmare, aceasta a fost luată în considerare în măsura în care a stat la originea adoptării Regulamentului nr. 852/95, prin care Consiliul a acordat o serie de subvenții în favoarea industriei textile portugheze.
- 64 Consiliul respinge de asemenea și argumentul guvernului portughez conform căruia aprobarea celor două memorandumuri de înțelegere ar fi trebuit hotărâtă în unanimitate. Acesta susține că, deoarece decizia atacată constituie un act de politică comercială, aceasta putea fi adoptată cu majoritatea calificată a membrilor Consiliului, pe baza articolului 113 alineatul (4) din Tratatul CE [devenit, după modificare, articolul 133 alineatul (4), CE]. De altfel, cele două memorandumuri au fost adoptate prin respectarea deplină a dispozițiilor tratatului și, în special, ale articolului 113.
- 65 Comisia sprijină argumentul Consiliului și susține, de asemenea, că, deși Republica Portugheză și-a exprimat rezervele cu privire la încheierea acordului final, nerespectarea acestuia nu constituie un motiv pentru anularea deciziei atacate.
- 66 Este necesar să se constate, în primul rând, că decizia atacată este un act de politică comercială, care trebuia adoptat cu majoritate calificată, în temeiul articolului 113 alineatul (4) din Tratat. În aceste condiții, deoarece este evident că decizia atacată a fost adoptată respectându-se prevederea în cauză, faptul că o minoritate a statelor membre, în rândul cărora figura și Republica Portugheză, s-a opus acestei adoptări nu este de natură să viciereze această decizie și, prin urmare, să implice anularea sa.
- 67 Este necesar să se observe, în al doilea rând, astfel cum a făcut avocatul general în considerentul 32 din concluziile sale, că principiul cooperării loiale între instituțiile Comunității și statele membre nu are nici un efect asupra alegerii temeiului legal al actelor juridice comunitare, și prin urmare, nici asupra procedurii legislative care trebuie respectată pentru adoptarea lor.

68 Prin urmare, Republica Portugheză nu este îndreptățită să susțină faptul că decizia atacată a încălcat principiul menționat anterior.

Referitor la încălcarea principiului încrederii legitime

69 Guvernul portughez susține că, adoptând decizia atacată, Consiliul a încălcat principiul încrederii legitime a operatorilor economici din industria textilă portugheză.

70 De fapt, conform guvernului portughez, operatorii respectivi aveau dreptul să se aștepte ca programul și ritmul de deschidere a pieței comunitare a produselor textile către concurența internațională să nu fie modificat substanțial de Consiliu, astfel cum au fost stabilite de Acordurile OMC, în special de ATI, precum și de legislația comunitară în vigoare, în special de Regulamentul nr. 3030/93, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul nr. 3289/94 care transpune în drept comunitar normele prevăzute de ATI.

71 Adoptarea deciziei atacate a implicat o accelerare puternică a procesului de liberalizare a pieței comunitare și, prin urmare a modificat cadrul legislativ stabilit de ATI, acesta devenind foarte strict. Această schimbare substanțială și imprevizibilă a condițiilor de concurență pe piața comunitară a produselor textile a modificat, prin urmare, cadrul în care operatorii economici portughezi pun în aplicare măsurile de restructurare pe care însuși Consiliul, la adoptarea Regulamentului nr. 852/95, le-a considerat indispensabile, ceea ce a făcut măsurile respective mai puțin eficiente și a cauzat un grav prejudiciu operatorilor.

72 În primul rând, Consiliul susține că operatorii portughezi din sectorul textilelor nu pot să-și întemeieze încrederea legitimă pe menținerea unei situații care face obiectul unor negocieri în curs. În cazul în care operatorii estimau că deschiderea piețelor din India și Pakistan se va efectua fără nici o concesie reciprocă, această așteptare nu putea fi caracterizată ca fiind de natură să pună bazele unei încrederi legitime, având în vedere faptul că aceasta nu era rezultatul nici unui angajament juridic asumat de Consiliu.

73 În al doilea rând, Consiliul susține că aprobarea celor două memorandumuri de înțelegere nu contestă rezultatele Rundei Uruguay. Aceste memorandumuri nu conțin nici o prevedere care modifică nivelul restricțiilor în vigoare sau coeficientul de creștere prevăzut de acordurile bilaterale încheiate cu India și Pakistan. Memorandumurile de înțelegere în cauză prevăd doar faptul că, Comisia este pregătită să favorizeze cererile pentru facilități excepționale (în special reporturile, utilizările anticipate și transferurile între categorii) introduse de Pakistan sau India, în cadrul restricțiilor existente și fără a depăși, pentru fiecare contingent anual, sumele stabilite în fiecare memorandum. Aceste facilități excepționale și în special posibilitatea de utilizare anticipată a acestora nu modifică restricțiile în vigoare și mai ales nu afectează calendarul integrării categoriilor în cauză în cadrul GATT 1994.

74 Conform Comisiei, Republica Portugheză nu este autorizată să invoce încălcarea principiului încrederii legitime a operatorilor economici pe motiv că pe de o parte, aceasta nu se justifică pentru că nu există un interes direct și personal în protejarea încrederii lor legitime și pe de alta, aceasta nu a avertizat operatorii economici respectivi, deși datele pe care le deținea au evidențiat, în mod clar și suficient, faptul că, pentru a ajunge la un acord, Comisia a fost probabil obligată să acorde anumite concesiuni suplimentare.

75 În această privință este necesar să se amintească faptul că, în conformitate cu jurisprudența constantă, principiul respectării încrederii legitime nu poate fi utilizat pentru a face ca un regulament să fie intangibil, în special în sectoarele – precum cel al importului de textile – în care adaptarea continuă a normelor în vigoare la schimbările economice este necesară și, prin

urmare, previzibilă în mod rezonabil (a se vedea, în acest sens, Hotărârea din 29 ianuarie 1998, Lopex Export, C-315/96, Rec. p. 1-317, considerentele 28–30).

76 În plus, din motivele menționate de avocatul general în considerentul 33 din concluziile sale, nu au fost introduse diferențe considerabile de tratament între produsele indiene și pakistaneze, pe de o parte, și cele care provin din alte state care au aderat la OMC, pe de altă parte, și, în orice caz, chiar dacă există astfel de diferențe, acestea nu sunt de natură să prejudicieze așteptările operatorilor în cauză.

77 Din cele menționate anterior rezultă că Republica Portugheză nu este îndreptățită să susțină faptul că decizia atacată a fost adoptată încălcându-se principiul respectării încrederii legitime.

Referitor la încălcarea principiului neretroactivității nomelor juridice

78 Guvernul portughez susține că a fost încălcat principiul neretroactivității nomelor juridice, deoarece regimul pus în aplicare de memorandumurile de înțelegere aprobate prin decizia atacată are un efect retroactiv și se aplică situațiilor din trecut, fără a fi necesar să se deroge de la principiul conform căruia normele juridice se aplică numai pentru viitor.

79 De fapt, deși au fost semnate la 15 octombrie și respectiv 31 decembrie 1994, și aprobate de Consiliu abia la 26 februarie 1996, memorandumurile de înțelegere încheiate cu Pakistan și India ratifică aplicarea unui regim de facilități excepționale care a intrat în vigoare, în temeiul considerentului 6 din fiecare memorandum, începând cu 1994, în cazul Pakistanului și cu 1995, în cazul Indiei.

80 În această privință, este suficient să se constate că punerea în aplicare a acestor aranjamente internaționale în dreptul comunitar trebuia să fie efectuată de Comisie, în temeiul articolului 19 din Regulamentul nr. 3030/93, prin adoptarea unor măsuri de modificare a anexelor la acesta.

81 Prin urmare, eventualul efect retroactiv al unor astfel de măsuri ar putea fi contestat numai în cadrul unei acțiuni introduse împotriva adoptării acestora.

82 Rezultă că Republica Portugheză nu poate să susțină că decizia atacată nu a respectat principiul neretroactivității al normelor juridice.

Referitor la încălcarea principiului coeziunii economice și sociale

83 Guvernul portughez susține că decizia atacată a fost adoptată încălcându-se principiul coeziunii economice și sociale, enunțat la articolele 2 și 3 litera (j) din Tratatul CE [devenite, după modificare, articolele 2 CE și 3 alineatul (1) litera (k), CE], precum și la articolele 130 A din Tratatul CE (devenit, după modificare, articolul 158 CE), 130 B, 130 C din Tratatul CE (devenite articolele 159 CE și 160 CE), 130 D și 130 E din Tratatul CE (devenite, după modificare, articolele 161 CE și 162 CE). Acesta susține că însuși Consiliul se referă la un astfel de principiu în considerentele din Regulamentul nr. 852/95, estimând că adoptarea acestuia devenise necesară, ca urmare a adoptării unui sistem juridic care agravează inegalitățile și aduce atingere coeziunii economice și sociale a Comunității.

- 84 Consiliul amintește că, în vederea consolidării coeziunii economice și sociale, Comunitatea a adoptat Regulamentul nr. 852/95 în favoarea industriei portugheze. Acesta amintește, de asemenea, că obligația Comunității de a integra în cadrul GATT 1994 produse textile și de îmbrăcăminte, în conformitate cu dispozițiile ATI și ale Regulamentului nr. 3289/94 de modificare a Regulamentului nr. 3030/93, nu a fost afectată de angajamentele din cadrul celor două memorandumuri de înțelegere.
- 85 Comisia susține că, în contradicție cu afirmațiile Republicii Portugheze, Tratatul CE nu stabilește coeziunea economică și socială ca principiu fundamental al ordinii juridice comunitare, a cărui respectare este absolut obligatorie pentru instituții într-o astfel de măsură încât să aibă ca rezultat anularea oricărei măsuri care ar putea avea un efect negativ asupra anumitor regiuni defavorizate din Comunitate.
- 86 Este necesar să se observe că, deși din articolele 2 și 3 din tratat, precum și articolele 130A–130E din același tratat reiese că unul dintre obiectivele Comunității este consolidarea coeziunii economice și sociale și, în consecință, acesta constituie un element important, în special pentru interpretarea dreptului comunitar în domeniul economic și social, dispozițiile în cauză au un caracter pur programatic, astfel încât punerea în aplicare a obiectivului de coeziune economică și socială trebuie să fie rezultatul politicilor și acțiunilor Comunității, precum și ale statelor membre.
- 87 În consecință, afirmația Republicii Portugheze, conform căreia decizia atacată a fost adoptată încălcându-se principiul coeziunii economice și sociale, nu este fondată.

Referitor la încălcarea principiului egalității între operatorii economici

- 88 Guvernul portughez susține că decizia atacată favorizează produsele din lână în raport cu produsele din bumbac, deoarece măsurile de deschidere a piețelor din India și Pakistan, instituite de memorandumurile de înțelegere avantajează, practic, în exclusivitate producătorii comunitari din sectorul lânii. Producătorii din sectorul bumbacului – în care se concentrează esențialul capacității de exportare a industriei portugheze – sunt astfel penalizați de două ori.
- 89 Consiliul contraargumentează că scopul negocierilor cu India și Pakistan este de a îmbunătăți accesul la piața indiană și pakistaneză. Faptul că produsele oferite de cele două țări au fost de natură să satisfacă în special o anumită categorie de operatori economici, în cazul de față cei din sectorul lânii, nu constituie o încălcare a principiului egalității între operatorii economici, având în vedere că memorandumurile nu aveau ca scop instaurarea unei discriminări între aceștia.
- 90 Comisia susține că, prin faptul că India și Pakistan ofereau un tratament mai favorabil pentru produsele care aparțineau filierei „lână” decât pentru cel rezervat produselor din filiera „bumbac” (afirmație care nu a fost demonstrată de Republica Portugheză), instaurând astfel o anumită inegalitate de tratament între diversele categorii de operatori din industria textilă, nu poate fi imputat Consiliului ca o discriminare din partea acestuia. Chiar dacă s-ar presupune că acest lucru i-ar putea fi imputat, această inegalitate ar fi justificată de natura actului în cauză și de obiectivul urmărit de Consiliu prin aprobarea memorandumurilor de înțelegere, și anume de a îmbunătăți, în interes comun, accesul tuturor produselor de origine comunitară la piața indiană și pakistaneză.

- 91 În această privință, este necesar să se amintească faptul că principiul nediscriminării cere legislatorului comunitar ca „situațiile similare să nu fie tratate în mod diferit, cu excepția cazurilor în care diferența de tratament este justificată în mod obiectiv” (a se vedea în special hotărârea Germania/Consiliu, menționată anterior, considerentul 67).
- 92 În speță, astfel cum constată avocatul general în considerentul 35 din concluziile sale, operatorii din sectorul textilelor sunt activi pe două piețe distincte, piața lânii și piața bumbacului, și, prin urmare, orice prejudiciu economic eventual, suferit de una dintre cele două categorii de producători, nu implică o încălcare a principiului nediscriminării.
- 93 În consecință, nici afirmația Republicii Portugheze, conform căreia decizia atacată a fost adoptată încălcându-se principiul egalității între operatorii economici, nu este fondată.
- 94 Din cele menționate anterior rezultă că afirmația Republicii Portugheze, conform căreia decizia atacată a fost luată încălcându-se anumite norme și principii fundamentale ale ordinii juridice comunitare, nu este fondată și, prin urmare, acțiunea trebuie respinsă în întregime.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 95 În conformitate cu articolul 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții este obligată la plata cheltuielilor de judecată, în cazul în care s-a solicitat acest lucru de partea care a câștigat. Întrucât Consiliul a solicitat condamnarea Republicii Portugheze la plata cheltuielilor de judecată și aceasta a căzut în pretenții, trebuie obligată la plata cheltuielilor de judecată. În temeiul articolului 69 alineatul (4) din Regulamentul de procedură, statele membre și instituțiile care intervin în litigiu suportă propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA

declară și hotărăște:

- 1) Respinge acțiunea.**
- 2) Obligă Republica Portugheză la plata cheltuielilor de judecată.**
- 3) Obligă Republica Franceză și Comisia Comunităților Europene să își suporte propriile cheltuieli de judecată.**

Moitinho de Almeida

Edward

Sevôn

Schintgen

Kapteyn

Gulmann

Puissochet

Hirsch

Jann

Ragnemalm

Wathelet

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 23 noiembrie 1999.

Grefier

Președinte

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias